

205 POUČNIH I ZREKA ALI MA EHLI - SUNNETA VEL-DŽEMATA, O PRINCIPIMA OČUVANJA JEDINSTVA ISLAMSKOG SAFFA

Sažetak iz djela:

Fikhul-I'tilaf

Autor:

Šejh Mahmud Muhammed El-Hazendar

Prijevod:

Sead ef. Jasavić

"SVI SE ČVRSTO ALLAHOVA UŽETA, DRŽITE, I
NIKAKO SE NE RAZJEDINJUJTE! I SJETITE SE
ALLAHOVE MILOSTI PREMA VAMA, KADA STE BILI
JEDNI DRUGIMA NEPRIJATELJI, PA JE ON, SRCA
VAŠA, SLOŽIO, I VI STE POSTALI, MILOŠĆU
NJEGOVOU, BRACI! I BILI STE NA IVICI VATRENE
JAME, PA VAS JE ON NJE SPASIO! TAKO VAM ALLAH
OBJAVLJIVA ZNAMENJA SVOJA DA BISTE NA
PRAVOME PUTU BILI & I NEKA MEĐU VAMA BUDE
ONIH, KOJI ĆE NA DOBRO UKAZIVATI, I
ZAHTIJEVATI DA SE ONO ČINI, A OD ZLA
ODVRAĆATI – TO SU ONI KOJI SU SPAŠENI & I NE
BUDITE KAO ONI KOJI SU SE RAZJEDINILI I
RAZIŠLI – NAKON ŠTO SU IM VEĆ JASNI DOKAZI
DOŠLI! NJIMA PRIPADA KAZNA VELIKA!"

(ALU 'IMRAN: 103-105)

IZMEĐU RAZILAŽENJA I PRAVEDNOSTI

1. Šejhul-Islam Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "...Allah dž.š., nam je naredio držati se sloge i džemata, a zabranio nam je uvođenje novotarija u vjeri, kao i namjerno izazivanje razilaženja u stavovima i mišljenima.

Allah dž.š. kaže: "Tebe se ništa ne tiču oni koji su vjeru svoju raskomadali, i u stranke se podijelili - Allah će se za njih pobrinuti. On će ih o onome što su radili obavijestiti." (el-En'am: 159.)

Poslanik s.a.w.s., kaže: "Strogo se držite džema'ata, jer je Allahova ruka nad džema'atom!"¹

2. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "Brojne vrste razilaženja koja su se dešavale muslimanima, bilo međ' ulemom i šejhovima, ili međ' vođama i velikodostojnicima - su glavni povod zapadanju muslimana pod kafirsku čizmu i kontrolu!!!"²

3. Imam Ibnul-Kajjim rhm., kaže: "...ako određena vrsta razilaženja i neslaganja bude na način, koji ne vodi frakcionizmu, međusobnom kontriranju i pariranju... u tom slučaju takva vrsta razilaženja nije opasna i štetna!"³

4. Imam el-Lejs b. Sa'ad rhm., kaže: "Kada se razidemo po nekom pitanju, tada ćemo pribjeći mišljenju koje je obuhvatnije i sigurnije!"⁴

5. Imam Malik rhm., kaže: "...ne smatram da je ono na čemu sam ja manje vrijedno od onoga na čemu si ti, a volio bih da uvijek budemo obojica u pravu!"⁵

6. Poslanik s.a.w.s., kaže: "Obojica ste dobro postupili, i nemojte se (bespotrebno) razilaziti, jer su prijašnji narodi propali zbog toga što su se bespotrebno razilazili!"⁶

7. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "...raspravljanje i parničenje neće biti od koristi onda ako bude nepravedno ili pristrasno!"⁷

8. Imam el-Mawerdi rhm., ovako opisuje ponašanje fanatične i pristrasne osobe - one koja uvijek misli biti u pravu: "...to što ti kažeš nije tačno zbog toga što moj šejh to nigdje nije spomenuo, a što moj šejh nije spomenuo - u tom dobra nema!?"⁸

PRAVEDNOST U POVODENJU ZA ISTINOM

9. Imam Ebu Hamid el-Gazali rhm., nakon odustajanja od eš'arijske akide i stavova, pred kraj svog života, nailazi na oporbu i suprostavljanje od strane eš'arijskih fanatika, povodom čega je napisao svoje poznato djelo Fejsalul-Tefrika, u kojem stoji slijedeće: "Ko bude smatrao da je hakk (istina), 'vakuf' (vlasništvo), određene grupe ljudi... taj je nevjerstvu bliži!"⁹

10. Šejhul-Islam Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "...fanatičnost i pristrasnost, određene osobe, prema svojoj stranci, partiji ili pravcu – onda kada su u pravu i onda kada to nisu – je cijepanje i razbijanje koje je Allah dž.š., pokudio!"¹⁰

11. Šejhul-Islam Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "Allah dž.š., i Njegov Poslanik s.a.w.s., naređuju slogu, džemat, i zajedništvo, a zabranjuju cijepanje i razilaženje!"¹¹

12. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "Nema tog imama tj. 'alima (islamskog učenjaka) a da se u nekim mišljenjima ili stavovima neće slijediti, gdje, i pored toga što se u dotičnim pitanjima neće slijediti, ne biva prekoravan zbog takvih svojih mišljenja ili stavova!"¹²

13. Mnogi islamski učenjaci bi znali reći: "Fakih (islamski pravnik), ne smije primoravati svijet na slijedenje svojih stavova (svog mezheba)!"¹³

14. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "...gotovo svaki čovjek želi dati prednost osobi za kojom se povodi u vjerskim ili dunjalučkim pitanjima, što kasnije može odvesti bespotrebnom raspravljanju, svađi i podjeli – dakle svemu onome što je Allah dž.š., i Njegov Poslanik s.a.w.s., zabranio?"¹⁴

15. Imam el-Zehebi rhm., kaže: "Nemoj da ti sva briga bude tvoj mezheb! Ako te učenje fikha (vjere), bude interesovalo radi raspravljanja, pokazivanja, ili pomaganja svog mezheba po svaku cijenu, ili ti briga bude savlađivanje mišljenja pravnih škola i uzdizanje nad drugima – znaj da to nije onosvjetski fikh, već ovosvjetski, i sumnjam da ćeš sutra moći stati pred Allahom dž.š., i reći: "Učio sam znanje radi Tvoga lica, i podučavao sam druge samo radi Tebe...", i nemoj biti ubjeđen da je tvoj pravac (mezheb, mišljenje, partija, stranka), bolji od svih ostalih pravaca, i da je najdraži Allahu dž.š., jer i sam znaš da nemaš dokaza za to što smatraš, kao ni tvoj neistomišljenik!"¹⁵

16. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "Ne postoji 'alim (islamski učenjak), a da ne posjeduje određene stavove ili mišljenja, kojima se neizbježno daje prednost nad mišljenjima i stavovima ostalih imama i 'alima!"¹⁶

17. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "Bid'at u početku bude dužine pedlja, da bi se kasnije, putem svojih sljedbenika, mogao mjeriti laktovima, miljama ili fersehimama!"¹⁷

18. Imam el-Šewkani rhm., kaže: "Hal odnosno stanje pristrasnih osoba i fanatika je: ...traženje dokaza kojim bi potvrdili ono na čemu su... i ako su ubjeđeni ili pak znaju da je hakk (istina), na drugoj strani!"¹⁸

19. Šejhul-Islam, Ibnu-Tejmijje rhm., opisuje pristrasnu i fanatičnu osobu, slijedećim riječima: "...krije, i u javnost ne iznosi ono što sutra može poslužiti za dokaz suprotstavljenoj strani."¹⁹

20. Imam 'Izz b. 'Abdul-Selam el-Hanefi rhm., kaže: "Pristrasna osoba je ona koja misli da je hakk (istina), skučena samo u stavovima (mezhebu, stranki), imama kojeg slijedi!"²⁰

21. Imam Šafija rhm., kaže: "Znanje je rodbinska veza među ulemom i razumom obdarenima i ne mogu shvatiti kako se njima mogu pripisivati oni kod kojih je znanje postalo glavnim oruđem za kidanje veza i neprijateljstvo!"²¹

22. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "Čovjek ne smije učiniti svog uzora (imama), i njegove sljedbenike – jedinim ljudima na svijetu, tako da voli samo one koji njega slijede, ili da mrzi one koji ga ne slijede!"²²

23. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "Pristrasne i fanatične skupine su one koje ne primaju određeni stav ili mišljenje, izuzev mišljenja koje samo njihova skupina prenosi i praktikuje!"²³

24. Imam Ibnul-Kajjim rhm., kaže: "Pristrasna je ona osoba koja pretpostavi mišljenje svog uzora (osobe koju slijedi, i za kojom se povodi), Kur'anu, Sunnetu i stavovima ashaba... i ona je zaslužnija kazne i ukora, nego li nagrade!"²⁴

25. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "Ulema - islamski učenjaci... su putevi, dokazi i spone između obična svijeta i Poslanika s.a.w.s., zbog toga što im oni dostavljaju njegovu poslanicu, i što im je pojašnjavaju na osnovu svog idžtihada."²⁵

26. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "Niko se ne smije pripisati stavovima (tj. mezhebu), nekog islamskog učenjaka,

a potom prijateljivati samo sa onima koji slijede dotičnu osobu, ili ratovati sa onima koji tu osobu ne slijede!"²⁶

27. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "Ono što nam dođe putem Kur'ana i Sahih Sunneta – je tačno, a sve ono što se kosi sa Kur'anom, i Sahih Sunnetom, je netačno!"²⁷

28. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "Potvrditi i zadržati se na onome na čemu se islamska 'ulema složila je važnije i vrijednije od potvrđivanja i zadržavanja na onome oko čega se islamska 'ulema nije složila tj. oko čega se razila!"²⁸

29. Hafiz Ibnu Hadžer el-'Askelani rhm., kaže: "Mudrost nekada može spoznati i veliki griješnik (fadžir), ali se ne zna njome okoristiti, ali dobro znajte da se ona od njega može uzeti i primiti i njome se okoristiti!"²⁹

30. Muhammed el-Emin el-Šenkiti rhm., kaže: "Moramo gledati u srž riječi i suštinu govora, a ne u srž i suštinu onoga koji je te riječi izrekao! Istina je istina, pa makar bio onaj koji je iznio i rekao beznačajan!"³⁰

31. 'Abdurrahman b. Nasir el-Sa'adi rhm., kaže: "Ako 'alim (islamski učenjak), bude govorio o stavovima ili postupcima ljudi koji su skloni novotarijama, na njemu je obaveza da bude pravedan i da svakome da njegov hak – pravo, i da u svemu tome objasni šta je tačno, a šta netačno..."³¹

32. Imam Ibnu 'Abdul-Berr rhm., govoreći o halu islamskih studenata svoga vjeka, kaže slijedeće: "Svi oni prelaze granicu u kuđenju drugog, ali kod svakog, od te dvije strane, možemo naći velika dobra, i ogromna znanja!"³²

33. Imam el-Zehebi rhm., kaže: "...kako se može pogrešnim smatrati i odbiti idžtiħad nečijim idžtiħadom!?"³³

34. 'Abdullah b. Mes'ud r.a., kaže: "Ko ti dođe sa hakkom – istinom – primi je, pa makar ti osoba bila mrska i nedraga, a ko ti dođe sa batilom – neistinom – odbij je, pa makar ti osoba bila ljupka i draga!!!"³⁴

35. Imam Ibnul-Kajjim rhm., kaže: "Istina se prima od onoga ko sa njom dođe, ne bitno bila nam ta osoba prijatelj ili neprijatelj, mrska ili draga, pobožna ili griješna!"³⁵

36. Sulejman b. Abdullah b. Muhammed b. Abdul-Wehhab rhm., kaže: "Istina/hakk, se prima od osobe koja sa njom dođe, pa makar u pitanju bio neprijatelj koji postupa suprotno našoj vjeri!"³⁶

37. Mu'az b. Džebel r.a., je rekao: "I licemjer (munafik), nekada izgovori riječi istine (hakk)."³⁷

38. Hatim el-Esamm rhm., kaže: "Imam tri osobine, kada su u pitanju osobe s kojima nisam u dobrim odnosima:

1. Veselim se kada budu u pravu, i kada nešto pogode.
2. Rastužim se kada ne budu u pravu, i kada pogriješe.
3. Sebe obuzdavam od nedoličnog ponašanja prema njima!"

Kada je ovo ispričano Ahmed b. Hanbelu rhm. rekao je: "Subhanallah, pametnijeg čovjeka još nisam čuo! Što li nas je neznanje poklopilo, i stalo na mjesto znanja!!!?"

1. Prema čovjeku se neuko ponijesmo.
2. Rastužismo se kada istinu pogodi.
3. Razveselismo se onda kada ga zlo snađe!?"³⁸

39. Bekr Ebu Zejd rhm., kaže: "Očuvati se od pristrasnosti i fanatizma, zahtijeva veliku moć uzvišena morala i ahlaka, i veoma jaku i čvrstu vjeru!"³⁹

40. Imam Šafija rhm., kaže: "Ne bih se raspravljao sa čovjekom, a da u sebi nisam rekao: Allahu, učini da istina izađe preko njegova srca i jezika; pa ako bi hakk bio na mojoj strani – poveo bi se za mnom u tome, a ako bi hakk bio na njegovoj strani – poveo bih se ja za njime!"⁴⁰

41. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "...s toga je farz – obaveza, svakom vjerniku da voli i pomaže ostale vjernike (mu'mine), kao i ulemu i učenjake među njima... i da uvijek hlepi za istinom, i da je slijedi, gdje god da je nađe!"⁴¹

42. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "...pa ako istina još ne izađe na vidjelo, i ne bude jasna, svako će uzdržati svoj jezik od druge strane."⁴²

43. Kasim b. Muhammed rhm., je rekao: "...ovo je moje mišljenje, a ne kažem da je samo ono istina (hakk)."⁴³

44. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "...ako hakk - istina, bude poznata i jasna... nije dozvoljeno ostaviti je... ni zbog čijeg mišljenja ili stava."⁴⁴

45. Šejh Muhammed b. 'Abdul-Wehhab rhm., je rekao: "Ono što me prođe od istine (hakka), slobodno mi pojasnite, jer je - vratiti se istini - bolje od ostanka u batilu (neistini)!!!"⁴⁵

46. Poslanik s.a.w.s., kaže: "...a, ako budeš opkolio stanovnike neke tvrđave, i od tebe zatraže da s njima postupiš po Allahovom dž.š., propisu, nemoj na to pristati, jer ti ne znaš da li ćeš pogoditi Allahov dž.š., hukm (propis), po pitanju njih ili ne?!"⁴⁶

47. Abdullah b. Mes'ud r.a., je rekao: "Po ovom pitanju govorim po ličnom nahođenju, pa ako bude tačno - onda je to od Allaha dž.š., a ako bude netačno - onda je to od mene ili od šejtana, a Allah dž.š., i Njegov Poslanik s.a.w.s., su od toga čisti!"⁴⁷

48. Imam Ibnu 'Abdil-Berr rhm., kaže: "Znanje koje je do imam Malika rhm., došlo u stilu: 'smatram da je', 'mislim da je', 'čini mi se', ili 'lijepo bi bilo', za to se ne kaže - to je halal ili to je haram, a Allah najbolje zna!"⁴⁸

49. Muhammed b. 'Abdul-Wehhab rhm., govoreći o učenjacima selefa ('ulemi prvih generacija) i mudžtehidima, kaže: "...ono što su oni tada o nama mislili i kako su oni o nama razmišljali, je bolje od onoga što mi danas sami o sebi mislimo!!!"⁴⁹

50. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "Mudžtehid nema pravo braniti ostalim ljudima da ga slijede u njegovim idžtihadima (pravnim mišljenjima), a niti ima pravo drugima stavljati u obavezu da ga slijede u svemu tome!"⁵⁰

51. Jahja b. Sa'ad rhm., kaže: "...s toga, nemoj da smatra onaj, koji nešto proglasi zabranjenim (haram), da je onaj koji tu istu stvar smatra dozvoljenom (halal), propao zbog tog' svog' mišljenja, a niti onaj koji proglasi nešto dozvoljenim (halal), da smatra osobu koja tu istu stvar smatra zabranjenom (haram), propalom zbog tog svog stava!"⁵¹

52. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "...ne mora sve ono što je poznato i sigurno jasno, određenom broju ljudi, biti poznato i sigurno jasno svim ljudima, i nije tačno da svi ljudi znaju i razumiju sve ono s čime je Poslanik s.a.w.s., došao, već je istina da većina njih nije ni čula za većinu onoga što je Poslanik s.a.w.s., rekao, a većini ne biva jasnim šta se hoće datim Poslanikovim s.a.w.s., riječima i porukama, i pored toga što je Poslanikov s.a.w.s., govor veoma jasan i decidan (muhkem)!"⁵²

PRAVEDNOST U POSTUPANJU SA NEISTOMIŠLJENICIMA

53. Imam Ibnul-Kajjim rhm., kaže: "Osoba koja je u nečemu pogriješila – naravno da nije dozvoljeno slijediti je po tom pitanju, ali isto tako nikako nije dozvoljeno obarati njen imamet, poziciju, ugled i položaj kojeg uživa među ostalim muslimanima!"⁵³

54. Hafiz Ibnu Hadžer el-'Askelani rhm., kaže: "Ako se primjeti da je neka osoba u nečemu pogriješila nije dozvoljeno govoriti da je to glavna karakteristika dotične osobe, a svako ko bude tako postupao, biće mu uzvrćeno!"⁵⁴

55. Imam el-San'ani rhm., kaže: "Nema tog alima (učenjaka), da nije u nekom pitanju pogriješio ili je napravio određenu iznimku, ali zbog njegove vrijednosti ne treba taj stav ili mišljenje neprestano isticati, već preko takvih stvari treba mirno preći!"⁵⁵

56. Riječi nekih mudraca: "Osoba kojoj se počnu istraživati mahane ili greške, znajte da je vrijedna!"⁵⁶

57. Imam Ševkani rhm. navodi riječi el-Herrasa koji kaže: "Kome se greške počnu brojati, njegov stepen jača!"⁵⁷

58. Imam Šatibija rhm., kaže: "Bezgriješnost nije uslov da bi neki čovjek bio 'alim. Greška ne može loše uticati na znanje nekog čovjeka, niti nas može odvratiti od njegova imameta!"⁵⁸

59. Bekr Ebu-Zejd rhm., kaže: "Ko griješnikom proglasi osobu radi počinjene greške... ta osoba je novotar koja se povodi za svojim strastima, i postaje odgovornom za dvije stvari: snosi odgovornost za proglašavanje te osobe ološom i griješnikom, te snosi odgovornost za odvrćanje ljudi od znanja tog čovjeka!"⁵⁹

60. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "Ulema (učenjaci), i ostali mu'mini, isto kao što se ne proglašavaju bezgriješnicima, isto tako se ne proglašavaju ni griješnicima!"⁶⁰

61. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "Ko bude smatrao da se svakom učenjaku – mudžtehidu, mora pokoravati, pogriješio je u nekoliko stvari, postajući tako pokuđen, izmahanisan i omražen; takav griješi, luta i izmišlja!!!"⁶¹

62. Imam Ibnul-Kajjim rhm., kaže: "Vjernik mora saosjećati sa bolom svog brata vjernika! Onda kada on posrne, isto kao da je on posrnuo, i neće ga kudit, niti će se na njega derati zbog toga što je pao!?"⁶²

63. Imam el-Zehebi rhm., prilikom navođenja biografije 'Ali b. el-Medinija rhm., kaže slijedeće: "Ne treba svakog onog pri kome se nađe novotarija (bid'at), ili greška u nečemu (hefva), ili pak počini neki grijeh (zenb), ocrniti tako da mu se kasnije ne prima ništa od njegova govora! Nije uslov, da bi neka osoba bila pouzdana (sika), da je bezgriješna i sačuvana svakog grijeha!?"

Korist navođenja velikog broja pouzdanih osoba (sika), sa spomenom neke od novotarija ili slabosti koje su se našle pri njima, je ta da se ukaže na to da postoje jače i ispravnije osobe od njih, kojima će se dati prednost u slučaju kontriranja u mišljenju, zato se boj Allaha, i pravedno odmjeravaj stvari!"⁶³

64. Imam el-Zehebi rhm., kaže: "Ako 'glava' ima visoke ciljeve po pitanju borbe (džihada), preći će joj se preko sitnih grešaka..."⁶⁴

65. Ishak b. Rahivejh rhm., kaže: "Allah dž.š., voli hakk (istinu): Ebu 'Ubejd el-Kasim b. Selam je bolji fakih (pravnik), od mene, i učeniji je od mene!"⁶⁵

66. Imam Ahmed b. Hanbel rhm., kaže: "Most prema Horasanu nije prešla osoba poput Ishaka, i ako se nismo slagali u velikom broju stvari, nada će se ljudi uvijek razilaziti oko nekih stvari!"⁶⁶

67. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "...i ako se desi da neki 'alim koji ima bezbroj fetvi, pogriješi u oko stotinjak fetvi, to mu se ne smatra mahanom!!!"⁶⁷

68. Se'id b. el-Musejjib r.a., kaže: "Nema tog uglednika, niti 'alima, niti vladara, a da pri sebi nema neku od mahana, ali među ljudima ima onih čije se mahane neće spominjati... osoba čije dobro nadjača zlo - eventualno zlo će se pokloniti dobru kojeg pri sebi ima!"⁶⁸

69. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "Nije uslov da bi neko bio siddik (dobar i iskren), da sve što kaže, da mu bude tačno, ili da sve što uradi - da ga je uradio po sunnetu!!!"⁶⁹

70. Imam Šafija rhm., kaže: "Ako kod nekog čovjeka preovladava pokornost (ta'ah), i ljudskost (muru'eh), svjedočenje i

rivajet (prenošenje govora), mu se neizostavno primaju, a ako kod osobe preovladava nepokornost (ma'asijeh), i neljudskost (havarimul-muru'eh), svjedočenje i rivajet (prenošenje govora), mu se odbijaju!"⁷⁰

71. Imam el-Zehebi rhm., kaže: "...ali, ko je taj koga su jezici poštediti!? Ako se nekoj osobi potvrdi imamet i vrijednost (od strane drugih imama i 'alima), neće mu škoditi ono što će se pričat' u vezi njega! Govor o ulemi zahtijeva određenu dozu pravde i bogobojažnosti!"⁷¹

72. Imam el-Zehebi rhm., kaže: "...ipak, osnova nečije ljudskosti leži u brojnosti dobrih djela koja je uradio!"⁷²

73. Imam el-hafiz el-Hikemi rhm., kaže: "Oni imaju toliko vrijednosti i dobrih djela pri sebi tako da će to anulirati greške koje imaju pri sebi – ako ih već imaju! Da li malo nečistoće može zaprljati more kada u njegov upadne!?"⁷³

74. Ibnu Redžeb el-Hanbeli rhm., kaže: "Većina islamskih učenjaka (imama ili 'alima), je pogriješila u nekim mes'elama (pitanjima), ali sve to ni malo nije uticalo na njihov imamet ili 'ilm... preko takvih stvari se prelazi zbog velikog dobra kojeg su ostavili iza sebe, i zbog velikog broja stvari u kojima su pogodili Allahov propis!"⁷⁴

75. Abdullah Ibnul-Mubarek rhm., kaže: "Ako bolja strana, nekog čovjeka, preovlada nad njegovom lošom stranom - loša strana mu se ne uzima u obzir, i isto tako, ako lošija strana, nekog čovjeka, preovlada nad njegovom boljom stranom – bolja strana mu se ne uzima u obzir!"⁷⁵

76. Imam el-Zehebi rhm., kaže: "Ako Allah dž.š., podari, ummetu, imama (vođu), kod koga je veliko dobro, koje preovladava nad njegovim zlom, pa gdje smo mi u odnosu na njega!"⁷⁶

77. Imam Šatibija rhm., navodi riječi Ebu Hamida el-Gazalija rhm., koji kaže: "Većinu džehla i neznanja, običnog svijeta, ojačaše i razviše neznalice međ' sljedbenicima istine! Istinu pomiješaše sa provokacijama i ponižavanjem drugih, a slabe, međ' protivnicima svojim, gledahu s određenom dozom podozrenja i potcjenjivanja, što kod prvih izazva inat i kontriranje, a u srca njihova ukorijeni pogrešna ubjeđenja, što kasnije oteža otklanjanje istih učenjacima – i pored toga što su štete takvih postupaka svima jasne i vidne!"⁷⁷

78. Ebu Hamid el-Gazali rhm., kaže: "Greške pokvarenih učenjaka... toliko bivahu pristrasni istini, da ih to povede ismijavanju i potcjenjivanju svojih neistomišljenika!"⁷⁸

79. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "... a ako neka osoba želi nasilje i nepravdu nanijeti novotarima, to će se smatrati čistim neprijateljstvom, i takvoj osobi se neće prići u pomoć!"⁷⁹

80. Imam El-Karafi rhm., kaže: "Na štetu i opasnost tih novotarija je dužnost ukazivati onoliko koliko se može, ali pod uslovom da se ne prelaze granice istinitosti, i da se oni koji takva djela rade ne potvaraju drugim grijesima ili razvratnošću - onim što nikada nisu uradili!"⁸⁰

81. Hafiz Ibnu Hadžer el-'Askelani rhm., kaže: "Ako neko želi uputiti savjet, ili želi drugog upozoriti, dajući mu do znanja kakav je hal neke osobe, to je dozvoljeno, ali ako se time bude imalo za cilj omalovažavanje, vrijeđanje ili umanjivanje nečijeg ugleda, onda to nije dozvoljeno!"⁸¹

82. Imam Ibnu Kajjim rhm., kaže: "Dobar dio učenjaka je oborio šerijatske presude po navedenim pitanjima, ali se nikada nisu upuštali u govor o osobama koje su dotične presude donijele!"⁸²

83. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "Kada se govori o ljudima, treba govoriti pravedno i sa znanjem, a ne nepravedno, i sa neznanjem, što obično biva praksom novotara!"⁸³

PRAVEDNOST U GOVORU O NEISTOMIŠLJENICIMA

84. Imam el-Zehebi rhm., kaže: "Kada kolege počnu jedni o drugima govoriti, na taj govor se neće obraćati pažnja, a pogotovo onda ako se da naslutiti da je povod tom govoru eventualno neprijateljstvo, drugačiji mezheb, ili zavist... Gospodaru naš, odstrani iz prsiju i grudi naših zlobu i zavist prema vjernicima!"⁸⁴

85. Imam el-Zehebi rhm., kaže: "Kada se prijatelji ili kolege, upuste u govor jedni prema drugima - veći dio toga se neće uzimati u obzir, niti za dokaz!"⁸⁵

86. Imam el-Zehebi rhm., kaže: "Ako primjetimo da je govor prijatelja i kolega, jednih o drugima, utemeljen na strastima ili pristrasnosti, na njega se nećemo osvrutati: 'zaviće se', i neće se drugima prenositi!"⁸⁶

87. Imam el-Zehebi rhm., kaže: "Kada se prijatelji i kolege po nekom pitanju razidu - ne obara im se 'adalet (pravednost)', osim uz jak dokaz i pojašnjenje!"⁸⁷

88. Ibnu 'Abdul-Berr rhm., kaže: "Čiji adalet (pravednost), bude ispravan, i od strane drugih mu imamet bude potvrđen... ničiji govor nas više ne može od njega odvratiti!"⁸⁸

89. Imam el-Zehebi rhm., kaže: "Kada bi govor kolega i prijatelja, jednih o drugima, uzimali u obzir, razdor (među nama), bi još većim bio!"⁸⁹

90. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "Svjedočenje neprijatelja protivu neprijatelja se ne prima - pa makar i pravedna osoba bila u pitanju!"⁹⁰

91. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "Ne prihvata se svjedočenje inoče u stvarima koje mogu prouzrokovati razvod braka druge inoče!"⁹¹

92. Imam el-Šewkani rhm., kaže: "Onaj kome je stalo do pravde, neće se osvrutati na pohvale ili pogrde (el-džerh we el-ta'adil), izrečene između sljedbenika pravnih škola (mezheba), ili pak između sljedbenika vjerskih pravaca (el-nihal)!"⁹²

93. Hafiz Ibnu Hadžer el-'Askelani rhm., kaže: "Neka skupina je lošom okarakterisala drugu skupinu, zbog međusobna razilaženja po nekom akaidološkom pitanju, zato u takvim slučajevima trebamo biti oprezni, i ne oslanjati se na takav govor, osim ako je hakk, kod neke od dotičnih strana, veoma jasan!"⁹³

94. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "Kudjenje određenog novotara, i odvrćanje ostalog svijeta od njega - cilj svega toga je vratiti ga milosti i dobročinstvu, a ne iskazivanje zlobe i osvete prema njemu!?"⁹⁴

95. Omer b. el-Hattab r.a., kaže: "Ko ispuni povjereni mu emanet, i ustegne se od časti i obraza ostalog svijeta - takav čovjek je ljudina!"⁹⁵

96. Imam el-Zehebi rhm., kaže: "Nije šart (uslov), da bi neki čovjek bio pouzdan (sika), da nikako u životu ne pogriješi, ili da nikako informacije ne zaboravlja!"⁹⁶

97. Imam Ibnu Hazm rhm., kaže slijedeće: "Ko proglasi određene ljude nevjernicima (kafirima), na osnovu ličnog tumačenja (te'vila), onoga što su oni rekli, i ako se u tekstu ne nazire odmah ono što bi ih odvelo kufru (nevjerstvu), pogriješio je, i slagao na njih, potvorivši ih.... Ne proglašava se nevjernikom (kafirom), niko sve dok jasno ne iskaže odnosno dok jasno ne izjavi ono što ga vodi kufru, i niko nema pravo lično tumačiti tuđa ubjeđenja. Ono na osnovu čega će se donositi zaključak jeste eksplicitna dectnost izgovorenih riječi i stavova!"⁹⁷

98. Imam Šatibi rhm., kaže: "Kufrom (nevjerstvom), u pravom smislu riječi se proglašava namjerno, s čijem rečeno ili urađeno nevjerstvo. Dakle, ne proglašava se odmah nevjernikom osoba koja je nešto od toga neposredno uradila, jer da je navedena osoba znala da ta riječ, ili da to djelo, odvodi u kufr – možda to ne bi uradila!"⁹⁸

PRAVEDNOST PREMA OBIČNIM MUSLIMANIMA, KAO I PREMA UČENIJIM SKUPINAMA MEĐU NJIMA

99. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "Nisu propali svi oni koji se budu s nama razišli u nekom od pitanja akide (ispravnog vjerovanja, ubjeđenja), jer onaj s kim se u nečemu razidemo, može biti mudžtehid, koji je pogriješio u svom idžtihadu, a čiju će grešku Allah dž.š., kasnije oprostiti!"⁹⁹

100. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "Reći da je određena firka (sekta, pravac, mezheb), jedna od onih sedamdeset i dvije firke za koje je Poslanik s.a.w.s., rekao da će u Džehennem – takva izjava se mora potvrditi jakim dokazom, zbog toga što je Allah dž.š., zabranio govor bez znanja, a pogotovo kada je On dž.š., u pitanju!!!"¹⁰⁰

101. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "Ko bude smatrao da svaka od sedamdeset i dvije firke (sekte, stranke), u okviru islama, posjeduju kufr koji izvodi iz milleta (skupine muslimana), takvim stavom se suprostavio Kur'anu, Sunnetu, idžma'u ashaba r.a., (konsenzusu), idžma'u četvorice imama, kao i drugih učenjaka mimo njih. Među njima ne postoji osoba koja nevjernicima smatra sve sedamdeset i dvije sekte unutar islama!"¹⁰¹

102. **Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm.**, kaže: "...pa kada vjernik kaže: "Gospodaru naš, oprosti nama, i našoj braći koja nas u vjeri pretekoše" – s ovom dovom će ciljati sve pripadnike ummeta koji ga pretekoše u vjeri, pa makar i griješili čineći te'vil, kontrirajući sunnetu Poslanika a.s., ili pak budu činili velike grijehe.

Takva osoba je jedan od njegove braće koji ga u vjeri preteče, pa makar bio jedan od sedamdeset i dvije firke (sekte, skupine), jer nema skupine, a da među njima nema određen broj onih koji su vjernici - ali vjernici koji su zapali u određenu vrstu zablude ili grijeha zbog čega zaslužuju da budu kažnjeni, kao i svi ostali griješnici među ostalim mu'minima!"¹⁰²

103. **Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm.**, kaže: "Ako se desi da se nekoj osobi, ili grupi ljudi, donesu i iznesu dokazi koji obaraju njihove zablude i stavove (tj. budu satjerani u čošak), i bude im dokazano da nisu u pravu po određenom pitanju – ne mora značiti da dotična, osoba ili grupa, nije od onih koji punim srcem žele uspostavljati Božiji emer na zemlji!"¹⁰³

104. **Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm.**, kaže: "Ehlu-Sunnet vel-Džema'at, ne proglašava sljedbenike kible nevjernicima zbog eventualne neposlušnosti ili grijeha kojeg počinu, kao što to rade Haridžije! Bratstvo po vjeri opstoji i uz grijeh i neposlušnost... Griješniku (fasiku), ne oduzimaju zvanje vjernika u potpunosti, niti smatraju da će vječno boraviti u vatri!"¹⁰⁴

105. **Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm.**, kaže: "Ne smatra se nevjernikom (kafirom) osoba koja počinu veliki grijeh, ili u vjeru unese neki od bid'ata, pa makar i pozivao ljude tom bid'atu (novotariji), izuzev ako se radi o munafiku! U čijem srcu se nađe vjerovanje u Poslanika s.a.w.s., i vjerovanje u ono s čime je On s.a.w.s., došao, pa makar i griješio po pitanju nekih novotarija – takva osoba sigurno nije nevjernik!"¹⁰⁵

106. **Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm.**, kaže: "Pitanja koja se rješavaju putem idžtihada (ulaganjem napora od strane islamskog pravnika radi iznalaženja propisa po određenom pitanju, koje nije direktno riješeno Kur'anom ili Sunnetom) - ko bude u takvim pitanjima slijedio stavove ili mišljenja 'uleme (učenjaka), neće mu se negirati takvo postupanje, niti će se bojkotovati zbog toga!!!"¹⁰⁶

107. **Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm.**, kaže: "Kada bi - dva muslimana, koji se u nečemu razidu, i koji se ne slože po određenom pitanju - morali kidati međusobne odnose, i izbjegavati

se - među muslimanima danas ne bi postojalo niti mira, niti bratstva!"¹⁰⁷

108. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "Uspostaviti vezu i kontakt s nekim ljudima je korisnije nego li ih izbjegavati, ali je isto tako izbjegavati neke ljude korisnije nego li se s njima družiti. Zbog toga se Poslanik s.a.w.s., sa nekima družio, dok bi druge bojkotovao!"¹⁰⁸

109. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "Nije šart (uslov), pristajanja za nekim imamom, da se zna kakve je 'akide (kojeg je pravca, ubjeđenja ili mezheba), niti će se prethodno ispitivati riječima: Šta ti misliš o tome, ili o onome... - već će se obaviti namaz za takvom osobom, i ako ga lično ne budemo poznavali!!!"¹⁰⁹

110. Poenta je u ljudskoj vanjštini, a ne u njihovoj nutrini. Ovome nam svjedoči slučaj koji se desio za vrijeme Poslanika s.a.w.s., onda kada je jedan čovjek prigovorio Poslaniku s.a.w.s., po pitanju raspodjele imetka, rekavši mu: Boj se Allaha! Halid r.a., zatraži dozvolu od Poslanika s.a.w.s., da ga ubije. Poslanik s.a.w.s., reče: Neka ga, možda obavlja namaz? Halid r.a., reče: Koliko li je klanjača, koji svojim jezikom izgovaraju, ono što im nije u srcu - na šta mu Poslanik s.a.w.s., odgovori: Nije mi naređeno da ispitujem srca ljudi niti da im prsa otvaram!?"¹¹⁰

111. Omer b. el-Hattab r.a., nakon prestanka objave, zbog smrti Allahova Poslanika s.a.w.s., reče: "Od sada ćemo se prema ljudima ophoditi na osnovu njihovih djela i postupaka, pa, kod koga primjetimo hajr (dobro), uživaće bezbjednost i biće nam blizak, a nije na nama da istražujemo šta mu je u prsima - Allah dž.š., će ga pitati za ono što je bilo u njegovim prsima, a kod koga primjetimo zlo, neće uživati našu bezbjednost, i nećemo mu vjerovati, pa makar i govorio da je dobar u duši!!!"¹¹¹

112. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., nakon spominjanja toga da Poslanik s.a.w.s., ne bi klanjao dženzu munaficima jer ih je lično, a na osnovu vahja i objave, poznavao, dok isto to ne bi zabranjivao svojim ashabima, kaže slijedeće: "Dakle, dok se sigurno ne dokaže da je određena osoba bila srčani kafir (dakle nevjernik svojom nutrinom), klanjaće mu se dženzu, i od Allaha dž.š., će se moliti za oprost njemu, pa makar i umro na nekom od bid'ata (novotarija), ili pak na nekom od grijeha!!!"¹¹²

113. Poslanik s.a.w.s., kaže: "Ko bude klanjao naš namaz, i okretao se prema našoj kibli, i bude jeo ono što mi zakoljemo - ta osoba je musliman, i ona je pod zaštitom Allaha, i Njegova Poslanika s.a.w.s.!!!"¹¹³

114. U komentaru ovog hadisa, hafiz Ibnu Hadžer el-'Askelani rhm., kaže: "Na ljude će se gledati shodno njihovim postupcima, pa ko javno prihvati i pokaže (azhare), glavne odlike Islama (še'airullah), smatraće se njegovim pripadnikom, i islamski propisi će se odnositi na njega, sve dok se ne ustvrdi suprotno!"¹¹⁴

115. Imam el-Zehebi rhm., u povodu obaranja optužbe upućene na račun imama Ahmeda rhm., tj. optužbe da nije bio fakih već samo muhaddis, kaže slijedeće:

"Tako mi Allaha, u fikhu je stigao stepen Lejsa, Malika, Šafije i Ebu Jusufa, u zuhdu i bogobojažnosti stepen Fudajla i Ibrahim b. Edhema, a u hifzu stepen Su'ube, Jahja el-Kattana, i Ibnu Medinija – ali, džahil (neznalica), nije u stanju prepoznati nijednost i stepen na kojem je druga osoba!"¹¹⁵

116. Ibnu Redžeb el-Hanbeli rhm., kaže: "Allah dž.š., se smilovao onome koji prema sebi stalno bude gajio loše mišljenje (tj. onome koji stalno sebe kori, i sebe podstiče na dobro)... kao i onome koji gajio lijepo mišljenje o našim precima (selefu), spoznavši svoju krnjavost, a njihovu savršenost u vjeri, kao i onome koji ne napada imame (vođe i predstavnike ove vjere)!!!"¹¹⁶

117. Imam el-Zehebi rhm., kaže: "Slijedeće pravilo važi za svako vrijeme: Neki čovjek je 'alim (učenjak, specijalista, stručnjak), u nekoj oblasti, a isto to nije (dakle nestručan je), u velikom broju preostalih oblasti, ili grana nauke!"¹¹⁷

118. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., govoreći o neispravnom prijateljevanju i ljubavi, kaže: "Najmanje, što se ovog pitanja tiče, jeste to da čovjek većinom daje prednost onome koji odgovara njegovoj havi (strasti, pohotama i požudama), pa i ako je druga osoba, koja se nije uzela u obzir i koja je zapostavljena, pobožnija (ili pak učenija)!"¹¹⁸

119. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "Najčasnije stvorenje kod Allaha dž.š., je onaj koji je najbogobojažniji, i koji Ga se najviše boji, ne bitno kojoj skupini pripadao!"¹¹⁹

120. Imam Ibnul-Kajjim rhm., kaže: "...nasljednici Poslanika s.a.w.s. - njihova glavna osobina je nepristrasnost (pogriješnim ubjeđenjima i pravcima), kao i to da nijedan od njih neće ostaviti hakk (istinu), priklanjajući se krvnim srodnicima (rođacima, plemenu, naciji), ili onima koji su na njegovom mezhebu ili tarikatu. Hakk je ono što traže, i ono za čime se povode!"¹²⁰

121. **Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje** rhm., kaže: "Niko nema pravo pripisati se šejhu, imamu i sl., a da potom zbog tog svog povoda za njime, ili zbog njega lično, voli ostale ljude, ili pak da ratuje sa njima, već mu je obaveza voljeti, cijeniti i poštovati sve pripadnike imana, a posebno ulemu i šejhove koji se pročaju po takvaluku! Povoda za nekim imamom ili šejhom nikoga ne obavezuje na višak ljubavi prema nekome, ili pak na pristrasnost prema nekome ili nečemu, izuzev onda kada iman (vjerovanje), ili takvaluk (bogobožnost), dotične osobe dođe do izražaja!"¹²¹

122. **Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje** rhm., kaže: "Ko bude mu'min (vjernik), na nama je obaveza družiti se s njime, ne bitno kojoj skupini ljudi on pripadao, a ko bude kafir (nevjernik), na nama je obaveza biti u neprijateljskim odnosima sa njime, nebitno kojoj skupini ljudi on pripadao!

Kod koga se nađe iman, ali se uz taj iman nađe i 'fudžur' (griješni i pokidane stvari), s njime će se prijateljevati shodno jačini njegova imana, a 'neprijateljevati' shodno jačini i težini njegovih grijeha i loših djela; čovjek se neće proglašavati otpadnikom od vjere zbog eventualnih grijeha koji se nađu pri njemu!"¹²²

123. Imam el-**Šatibi** rhm., kaže: "Ljubav, održavanje veza, pomaganje i sl., se moraju naći među onima koji se razilaze u pitanjima koja se rješavaju putem idžtihada (tj. ulaganja napora od strane određenog islamskog učenjaka, u iznalaženju propisa, koji nije direktno riješen Kur'anom ili Sunnetom)... jer su ipak složni na tome da se mora iznaći ono što je Zakonodavac imao za cilj, a razilaženje u putevima ili metodama, koji nas tome cilju vode, ne smije imati ikakva utjecaja na nas!!!"¹²³

124. Imam **Šatibi** rhm., kaže: "Islam poziva zajedništvu, slozi, ljubavi i samilosti među vjernicima, tako da svako mišljenje ili stav, koji vodi suprotnome, nije od Islama!!!"¹²⁴

125. **Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje** rhm., kaže: "Ljudi koji vole samo one koji se sa njime slažu, i koji mrze samo one koji se sa njima ne slažu – su oni koji razbijaju redove muslimana, i koji izazivaju razilaženje u ummetu!!!"¹²⁵

PRAVEDNOST PREMA OSTVARIVANJU, ŠERIJATSKI ISPRAVNIH, JAVNIH INTERESA I KORISTI (MESALI H)

126. **Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje** rhm., kaže: "Svima je poznato da je od glavnijih pravila ove vjere: Pridobijanje srca i

uspostavljanje jedinstva, kao i uklanjanje nesloge i razdora... Ko ovo pravilo bude imao uvijek na umu, oni su ti koji sebe mogu nazvati "Ehlul-Džema'ah" (ljudima koji se drže džema'ata, i koji hoće zajedništvo)! Isto tako, svaki onaj koji suprotno ovome radi, je jedan od onih koji razbijaju džemat, i koji samo izazivaju razdor i neslogu!!!¹²⁶

127. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "Ashabi bi se razišli u određenom broju pitanja, bilo naučne ili praktične prirode, ali i pored toga, njihova srca su oduvijek bila u bratskim odnosima!"¹²⁷

128. Imam el-Šatibi rhm., kaže: "Ashabi r.a., bi se razilazili u mese'elama (pitanjima), koje se inače riješavaju putem idžtihada (konsenzusa, analogije)... ali, i pored toga, ljubav i međusobno savjetovanje je oduvijek postojalo među njima; bratstvo u Islamu nikada nije bilo prekinuto!!!"¹²⁸

129. Imam el-Šatibi rhm., kaže slijedeće: "...na čovjeku je obaveza obuzdati se i umiriti bijes, koliko god se to bude moglo!"¹²⁹

130. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "Lijepo bi bilo da čovjek uvijek ima za cilj spajanje udaljenih i razdvojenih srca, pa makar morao ostaviti mustehabb stvari (neobavezne radnje i djela), radi toga, jer je korist druženja i spajanja srca po vjeru veća od koristi koju dobijamo radnjom tih mustehabba! Svi znamo da Poslanik s.a.w.s., nije promijenio oblik Ka'abe, samo zbog uzimanja u obzir spajanja srca kod ljudi, i njihovog jedinstva!"¹³⁰

131. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "Držati se džema'ata i očuvanja jedinstva u redovima, je jedno od primarnih pitanja ove vjere, dok se sekundarna pitanja, oko kojih postoji razilaženje među islamskom ulemom, drže po strani. Kako da se udari po koštjenju radi očuvanja granja!?"¹³¹

132. Imam el-Šatibi rhm., kaže: "Ne treba širiti među narodom sve ono što je istina (hakk), pa makar bilo i usko vezano za šerijatsko znanje... a, od toga je i govor da je određena grupa ljudi takva i takva, na tome i tome, pa i ako smo po pitanju njih možda i u pravu, jer to kasnije izaziva i raspaljuje smutnju!!!"¹³²

133. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., navodi riječi Alije r.a., koji kaže slijedeće: "Pričajte ljudima samo onoliko koliko mogu shvatiti, i samo ono što poznaju, a prođite se onoga što negiraju; zar želite da se poriče Allah, i Njegov Poslanik!?"¹³³

134. **Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje** rhm., navodi i riječi Abdullaha b. Mes'uda r.a., koji kaže: "Niko od vas neće pričati ljudima ono što oni trenutno ne mogu shvatiti, a da to, kasnije, ne bude iskušenje (fitna), za nekog od njih!!!"¹³⁴

135. Imam el-Gazali rhm., prenoseći riječi nekih učenjaka, kaže slijedeće: "Odmjeri svakom čovjeku shodno njegovoj pameti i razumu, i vagaj mu vagom njegova shvatanja i razumijevanja, kako bi bio pošteđen njegova zla, a i kako bi se on okoristio tobom. U suprotnom, nastupiće negiranje i pobijanje, samo zbog toga što se izgubila mjera!?"¹³⁵

136. Hafiz Ibnu Hadžer el-'Askelani rhm., kaže: "...ilm (nauka) se ne daje onima koji ga nisu dostojni, i ne govori se osim onima koji ga mogu shvatiti, a slaboj konstrukciji mozga i razuma se ne tovari ono što ne može podnijeti!!!"¹³⁶

137. **Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje** rhm., kaže: "Akajdske stvari, oko kojih se islamska 'ulema nije složila, se ne raspravljaju, pred i sa običnim muslimanskim pukom ('ammetul- muslimin), koji su još u selametu, pošteđeni fitne (iskušnja), u vezi tih stvari!"¹³⁷

138. Bekr Ebu Zejd rhm., kaže slijedeće: "Savjetujem svakog muslimana, koji se spasio grešaka i sumnji po pitanju vjerovanja, slijedećim: Novotarija ili novotar koji nije toliko aktuelan, niti javan – ne pokreću se ljudi radi uklanjanja takve vrste novotarije (bid'ata), ili novotara (mubtedi'ah), zbog toga što će se možda još više proširiti ako se budu dirali, što je i Božiji zakon na zemlji! Takva vrsta ćutanja i neobaziranja će se nekada smatrati i džihadom, jer kao što istina (hakk), najčešće biva zastupljena u govoru i riječima, isto tako se hakk (istina), nekada može postići i šutnjom, nedizanjem panike, i neobaziranjem na takvo što! Sam ćeš procijeniti kako ćeš postupiti!"¹³⁸

139. Imam el-Šewkani rhm., kaže: "Nemoj prilaziti ljudima odjednom, 'šamarajući' ih borbeno i otvoreno, na javnom mjestu, grdeći ih glasno, i prebacivajući im zbog onoga što rade, hvatajući ih za gušu, tražeći od njih da se odreknu onoga na čemu su..."¹³⁹

140. Imam **Šatibija** rhm., navodi riječi Hasana el-Basrije rhm., koji kaže: "Najgori Allahovi robovi su oni, koji dolaze s opasnim i teškim pitanjima (mes'elama), dovodeći u težak položaj ostale Allahove robove!!!"¹⁴⁰

141. Imam 'Izz b. 'Abdus-selam rhm., kaže: "Kada bi posve nestalo 'adaleta (pozitivnih karakteristika među ljudima), ne bi bilo dozvoljeno zapostaviti opšte koristi i interese (zajednice), već će se

davati prednost onome koji manje griješi i ima manje fiska, pa potom ostali redom!!!^{"141}

142. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "Šeri'at je dat ljudima radi ostvarivanja i upotpunjavanja koristi i interesa (mesalih), a isto tako i radi odstranjivanja, anuliranja ili umanjivanja svih šteta i onoga što je nekorisno po društvo (mefasid), onoliko koliko se to u mogućnosti, kao što se također zahtijeva davati prednost većoj koristi nad manjom, kao i prednost otklanjanju veće štete i većeg zla od manjeg i neznatnijeg zla!"^{"142}

143. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "...kada dva harama (zabranjena djela), dođu u opticaj, i ne bude se mogao izbjeći veći haram osim uz činjenje manjeg harama - u tom slučaju će se počiniti manji haram kojeg, u ovakvoj situaciji, i ne možemo smatrati haramom!!!"^{"143}

144. Imam Malik rhm., kaže: "Kada se nađeš među nekim narodom, nemoj potezati sa pričom o onome što im nije poznato, ili što im je manje jasno, kako te ne bi snašlo od njih ono što ti je mrsko!"^{"144}

145. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "Nečiji idžtihad u određenim pitanjima se ne negira, osim uz navođenje jakog dokaza, kao i pojašnjenje onoga što se tim dokazom htjelo reći!"^{"145}

146. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "Idžtihadaska pitanja su takva da se ne smiju negirati rukom (tj. silom), i niko nema pravo, prisiljavati ostali svijet na to da ga slijede u njegovim idžtihadskim stavovima."^{"146}

147. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: To su pitanja idžtihadске naravi koja su bila predmetom raspravke imama prijašnjih generacija, ali (ono što nas ovdje interesuje), je da je svaki od njih potvrđivao drugome dostojnost činjenja i vršenja idžtihada!"^{"147}

148. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "Ko se povodi za nekom učenom osobom (taklidul-imam), nema pravo negirati isti taj postupak osobi, koja, u istom tom pitanju, slijedi nekog drugog imama!"^{"148}

149. Imam Ibnul-Kajjim rhm., kaže: "Ako se po određenom pitanju ništa direktno ne spominje u Sunnetu, niti u Idžma'u, tada na scenu stupa Idžtihad, i tada nema pravo niko negirati postupanje po njemu, dolazio od strane mudžtehida ili pak mukallida!!!"^{"149}

150. 'Izz b. 'Abdus-Selam rhm., kaže slijedeće: "Ko uradi nešto po pitanju čega islamska 'ulema nije složna da li je haram ili ne... ako on bude ubjeđen da je ta stvar dozvoljena, ne smije mu se postupak negirati, osim u slučaju da dokazi s kojima dokazuje da određeno djelo nije haram budu slabim (da'if)!!!"¹⁵⁰

151. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "Nije dozvoljeno otklanjati loše djelo, onim što je gore od njega!!!"¹⁵¹

152. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "Ne treba kuditi čovjeka i sprječavati mu korišćenje svjetlosti (nur), u kojoj ponekada ima tame, izuzev u slučaju ako bude postojala svjetlost u kojoj uopšte tame nema; u suprotnom, ko ne bude ovako postupao, može se desiti da čovjeka u potpunosti ostavimo bez svjetlosti!"¹⁵²

153. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "Ako se musliman nađe u 'Darul-Harbu' (kafirska zemlja s kojom su muslimani u ratu), ili u 'Darul-Kufri' (kafirska zemlja s kojom muslimani nisu u ratu), nije mu propisano kršiti javna obilježja/hedj zahir, te zemlje, u slučaju ako će kršenje istih njemu nanijeti štetu; čak je pohvalno, a nekada i obavezno, da čovjek učestvuje s njima u tim stvarima/hedj zahir, ako se u tome može nazrijeti islamski interes, ili korist muslimana i islamske zajednice uopšte; ili ako bi to olakšalo pozivanje istih u Islam, ili predstavljanje islama njima, ili ako bi takav postupak odagnao negativne posljedice i raznorazne štete od muslimana!"¹⁵³

154. Šejhul-Islam, Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "Obaveze i zabrane, stupaju na snagu tek uz postojanje znanja i mogućnost učinka... Nemogućnost učinka (el-'adžz), obara naredbe (evamir), ili zabrane (nevahi), i ako su u osnovi propisane!!!"¹⁵⁴

155. Imam Ibnul-Kajjim rhm., kaže: "Kada primjetiš griješnike (ehlul-fisk wel-fudžur), kako igraju šaha i sl., tvoje negiranje njihovog postupka neće biti pametno, niti mudro, osim u slučaju ako si ih naveo na djelo koje je draže Allahu dž.š., i Njegovom Poslaniku s.a.w.s., od toga, poput: gađanja, trkanja konja i sl..

Ako primjetiš griješnike okupljene oko neke igre i zabave, ili slušanja pljeske i igranja – ako ih prevedeš iz takvog hala u pokornost Allahu dž.š. – cilj je pogođen, u suprotnom, bolje je ostaviti ih u takvom halu, nego li da pređu na nešto što je gore od toga! Ako nađeš čovjeka koji se voli baviti čitanjem 'viceva' i sl., i budeš se plašio da će početi čitati literaturu zablude ili skupina ili

knjige sihra i magije, u slučaju da se ostavi knjiga s vicevima, ostavi ga na prvim knjigama! Ovo je široka tema i oblast!"¹⁵⁵

156. Imam Ibnul-Kajjim rhm., nam spominje i slučaj kojeg je izravno čuo od šejhul-islama Ibnu Tejmijje rhm., koji kaže: "Prošao sam, sa par prijatelja, u vrijeme vladavine Tatara, pored par njih koji pijahu alkohol. Jedan od onih koji su bili samnom ih počeo odvrćati od toga!? Ja mu namah zabranih da to čini! Rekoh mu: "Allah dž.š., je zabranio konzumiranje alkohola zbog toga što on odvraća od spominjanja Allaha dž.š. (zikra), i od obavljanja namaza, ali, što se ovih tiče, njih alkohol spriječava od ubijanja ljudi, porobljavanja žena, i otimanja tuđeg imetka, zato ih ne diraj!"¹⁵⁶

PRAVEDNOST U OPRAVDAVANJU OSTAJANJA LJUDI

157. Šejhul-Islam, Ibnu-Tejmijje rhm., kaže: "...davanje za pravo nezalicama, da islamske učenjake proglašavju nevjernicima (kafirima) - to je jedno od najpokuđenijih grijeha koji se mogu desiti! Osnova ovakvog postupanja leži u haridžijama i rafidijama, koji nevjernicima proglašavaju imame muslimana, zbog toga što misle da su imami pogriješili u nekim pitanjima ove vjere!? Ehlu-Sunnet vel-Džema'at je složan na tome da nije dozvoljeno ulemu muslimana proglašavati nevjernicima zbog eventualne greške koju poćine!"¹⁵⁷

158. Aiša r.a., kaže: "Allah da oprosti Abdullahu Ibn Omeru r.a.; on nije slagao; možda je zaboravio, ili pogriješio!"¹⁵⁸

159. Šejhul-Islam, Ibnu-Tejmijje rhm., kaže: "...ovaj će biti da je mudžtehid, koji griješi u izvršavanju određenog postupka, a drugi će biti da je mudžtehid koji griješi u načinu negiranja takvog postupka, prvome - a svima će im biti oprošteno. Nekada će neki od njih biti griješnik, a nekada obojica mogu biti griješnici!"¹⁵⁹

160. Šejhul-Islam, Ibnu-Tejmijje rhm., kaže: "Da jedan čovjek pogodi istinu u svim mes'elama i propisima - ili je nemoguće, ili je vrlo teško!!!"¹⁶⁰

161. Imam el-Zehebi rhm., kaže: "Svaka firka (pravac, stranka, partija, mezheb), se čudi drugoj, i zgražava se od nje, i tome se nije čuditi, ali, mi želimo svakome onom, koji je utrošio truda i vremena u iznalaženju istine (hakka), da mu bude oprošteno, makar od strane ovog ummeta, nas - muslimana, kojima je inače ukazana milost!"¹⁶¹

162. Imam el-Zehebi rhm., govoreći o imamu Ebu Hamid el-Gazaliji, navodi riječi ostale uleme, koji su se pohvalno ili pogrдно izjasnili o ovom čovjeku, i njegovim knjigama, pa svoje izlaganje završi slijedećim riječima: "Učenjaci (ulema), će se uvijek razilaziti u nekim pitanjima, ali će učenjak, za razliku od ostalih, raspravljati s drugim učenjakom putem idžtihada (zdravim i naučnim metodama), i znajte da je svaki od njih ograničen, ali u isto vrijeme i nagrađen! Ko je tvrdoglav, i ko konsenzus uleme krši – griješan je, a Allahu se sve vraća!"¹⁶²

163. Šejhul-Islam, Ibnu-Tejmijje rhm., kaže: "Stav pravca i škole Ehlu-sunneta wel-Džemata jeste taj da mudžtehid (učenjak), nema grijeha, pa makar i pogriješio u svome idžtihadu!!!"¹⁶³

164. Imam Ahmed b. Hanbel rhm., govoreći o zadatku mudžtehida (alima), kaže: "Ispravno je ono što kaže imam Ahmed rhm., i ostali učenjaci: Na njemu je obaveza da maksimalano uloži napor i trud, sa svoje strane, radi riješavanja određenog pitanja, i ne mora u tačine pogoditi neku mes'elu ili pitanje, ako nije bio u stanju to učiniti. Njemu je obaveza činiti idžtihad, i ako se ne prihvati idžtihada po tom pitanju – biće griješan!!!"¹⁶⁴

165. Imam el-Zehebi rhm., kaže: "Bezgriješnost i savršenost je nešto veoma visoko. Učena osoba (alim), će biti hvaljena zbog posjedovanja velikog broja dobrih djela i vrijednosti pri sebi (feda'il), i neće se ukopati zbog eventualne greške koju poćini, od koje se možda i povratio. Možda mu je i oprošteno, zbog toga što je sa svoje strane uložio maksimalni napor u iznalaženju istine, a sva snaga je samo u Allahu."¹⁶⁵

166. Imam el-Zehebi rhm., bilježi: Junus el-Sadefi se raspravljao sa imamom Šafijom rhm., u određenom pitanju, u vezi kojeg su se razšli, ne mogavši se složiti na jednom mišljenju. Imam Šafija rhm. se pobojavao da u duši Junus el-Sadefija ne ostane nešto, zbog toga što se nisu složili na datom pitanju, pa kada ga drugi put srete, zaustavi ga i upita da mu nije ostalo što našao na njega!?

Junus el-Sadefi rhm., kaže: Nisam vidio pametnije osobe od imama Šafije. Raspravljali smo se jednog dana po određenom pitanju, u vezi kojeg se nismo mogli složiti tj. razišli smo se. Kasnije me je sreo, uzeo za ruku, i rekao: O Ebu Musa (el-Sadefi), zar nismo u mogućnosti da budemo braća, i ako se nismo složili po određenom pitanju!?"

Imam Zehebi rhm., kaže: "Ovo je dokaz savršenosti razuma imama Šafije, dobrog fikha i poznavanja svoje duše, a ljudi će se stalno oko nećega raspravljati i razilaziti!"¹⁶⁶

167. **Šejhul-Islam, Ibnu-Tejmijeh rhm.,** kaže:

"Nema tog učenjaka (imama), koji je opšte-prihvaćen od strane ummeta, a da je imao za namjeru kontrirati sunnetu Poslanika s.a.w.s., u najmanjoj sitnici, a kamoli u većim stvarima. Ako se nađe da je stav nekog od njih u suprotnosti sa sahih sunnetom Allahova Poslanika a.s., mora da je dotični imam imao određeno opravdanje za zauzimanje takvog stava, a ta opravdanja se mogu svesti pod tri tačke:

1. Neimanje ubjeđenja da je Poslanik a.s., tako nešto rekao.
2. Neimanje namjere govora o određenom pitanju tim stavom.
3. Imanje ubjeđenja da je dotični propis derogiran."¹⁶⁷

168. Imam Zehebi rhm., navodi zlatno islamsko pravilo: "Od svake osobe se primaju riječi i odbijaju. Ako je neki učenjak pogriješio u nekoj mes'eli ili pitanju, on se, naravno, neće slijediti u tome, ali se na njega neće bacati drvlje i kamenje, zbog onoga što je uradio na osnovu svog idžtihada! Molimo Allaha za oprost."¹⁶⁸

169. Imam Zehebi rhm., iznoseći svaku vrstu pohvale na imama Ibnu Abdul-Berra rhm., kaže: "Ko pomnije bude proučavao njegova djela, shvatiće njegov intelektualni stepen i položaj, jačinu fikha i razumjevanja, i oštrinu poimanja. Od svake osobe se prihvataju ili odbijaju riječi izuzev Poslanika s.a.w.s. – od njega se ništa ne odbija. Ako neki od imama (učenjaka, alima), pogriješi u svom idžtihadu, ne smijemo mu odmah zaboraviti dobra djela i učinke, i da skrijemo njegovo znanje, već je na nama moliti oprost za njega, i tražiti mu isprike!"¹⁶⁹

170. **Šejhul-Islam, Ibnu-Tejmijje rhm.,** kaže: "Ako neka osoba ne zna, ili ne poznaje neka od Allahovih imena ili svojstava, neće se zbog toga proglasiti nevjernikom (kafirom)!!!"¹⁷⁰

171. Imam el-Šewkani rhm., kaže: "Ko, u neznanju učini sedždu nekom drugom mimo Allaha dž.š., neće se proglasiti nevjernikom!"¹⁷¹

172. **Šejhul-Islam, Ibnu-Tejmijje rhm.,** kaže: "Veliki broj mudžtehida (učenjaka, imama, alima), bilo iz prijašnjih (selef), generacija, ili ovdašnjih (halef), su rekli ili uradili neku od novotarija, neznajući pri tome da su uradili novotariju. To se dešavalo zbog korištenja daif-hadisa, smatrajući ih sahihom i tačnim, ili zbog pogrešnog razumjevanja određenih kur'anskih ajeta, ili zbog ličnog mišljenja po određenom pitanju, jer nisu posjedovali tekstove koji dato pitanje detaljnije obrađuju!"¹⁷²

173. Imam el-Nevevi rhm., kaže: "Osoba, do koje nije doprla islamska da'wa - ima opravdanja za svoja (ne)djela!"¹⁷³

174. Šejhul-Islam, Ibnu-Tejmijje rhm., kaže: "Idžtihad je dozvoljen osobi koja je u stanju činiti idžtihad, dok je taklid dozvoljen osobi koja nije u stanju činiti idžtihad."¹⁷⁴

175. Imam Ibnu 'Abdul-Berr rhm., kaže: "Islamski učenjaci se ne razilaze po pitanju toga da je običnom muslimanskom puku ('awamul-muslimin), obaveza slijediti učenjake (taklidul-'ulema')!"¹⁷⁵

176. Šejhul-Islam, Ibnu-Tejmijje rhm., navodi za primjer osobe koje nisu bile u stanju sprovesti šerijatske propise, i kako se šeri'at pravedno odnosi prema njima, ne obavezujući ih s nečim što nisu u stanju učiniti, a najbolji primjer tome je Nedžašija, o kojem kaže slijedeće:

"Isti slučaj je i sa Nedžašijem. I ako je bio kraj kršćana – narod mu se nije pokorio, i odbio je prihvatiti Islam. Pojedinci među njima su primili islam sa njime. Kada je umro, nije imalo nikog ko bi mu klanjao dženez-namaz, pa mu je Poslanik s.a.w.s., klanjao dženez-namaz u Medini, rekavši: "Vaš dobri brat, iz Etiopije, je umro!" Veliki broj javnih obilježja islama (šera'i'ul-islam), odnosno većinu njih, nije mogao sprovesti i obavljati jer to nije bio u stanju učiniti; nije učinio hidžru Poslaniku s.a.w.s., niti je učestvovao u džihadu, niti je obavio hadždž... Kategorički znamo da nije bio u stanju suditi među njima po Kur'anu...

Nedžašija, i njemu slični ljudi, su jedni od srećnih u Džennetu, i ako nisu praktikovali i sprovodili islamska obilježja i propise (šera'i'ul-islam), jer to nisu bili u stanju činiti!"¹⁷⁶

177. Šejhul-Islam, Ibnu-Tejmijje rhm., kaže: "Potpuna i maksimalna pravednost je u većini slučajeva nemoguća ili teška, ili zbog njenog nepoznavanja, ili zbog nemogućnosti njene potpune sprovedbe... s toga je na nama obaveza izvesti ono što je sličnije pravdi, i njoj bliže, i to je najprimjereniji put! Allah dž.š., kaže: "...i kavo, na litru i na kantar, ne mjerite - Mi nikoga preko njegove mogućnosti ne zadužujemo!" (el-En'am: 152.)"¹⁷⁷

178. Imam Kurtubi rhm., kaže: "Islamska ulema je složna na tome da ko bude prisiljen i prinuđen na nevjerstvo, sve do momenta da mu je život u pitanju, nema grijeha ako uznevjeruje tj. kaže ili uradi ono što vodi nevjerstvu (kufru), a srce mu i dalje bude smireno u vjerovanju (imanu)! Neće mu se razvrgavati brak, niti će se proglasiti nevjernikom!"¹⁷⁸

179. Abdullah b. Mes'ud r.a., kaže: "Ako bi me bilo koji vladar prisilio da nešto kažem, a taj govor bi me spasio batina, i odagnao bi od mene udarce bičem, ja bih uvijek izgovorio to što on želi!"¹⁷⁹

180. Imam Ibnu-Kudame el-Makdisi rhm., govoreći o izgovaranju ili činjenju djela nevjerstva od strane pijane osobe, kaže slijedeće: "Pozivanje na pokajanje će se odložiti do momenta otriježnjenja, kako bi mu se razum povratio, te kako bi mogao razumjeti ono što mu se govori. Ako je djelo kufra uradio iz ubjeđenja treba mu se to dokazati, i otkloniti sumnja, kao što se pokajanje odgađa, i od osobe traži, tek onda kada prođe žestina gladi ili žeđi!"¹⁸⁰

181. Šejhul-Islam, Ibnu-Tejmijje rhm., kaže: "Osoba koja ima pravo na opravdanje idžtihadom - niko nema pravo kuditi je, ili joj zamjerati, ili je pak kažnjavati!!!"¹⁸¹

182. Šejhul-Islam, Ibnu-Tejmijje rhm., kaže: "Nije dozvoljeno slijediti bilo čije riječi, ili djela, koja su u suprotnosti sa istinom, pa makar osoba, koja nešto govori ili radi, bila nagrađenom zbog svog idžtihada, ili pak bude opravdana nekim validnim opravdanjem!"¹⁸²

PRAVEDNOST U NEPRETJERIVANJU!!!

183. Imam Zehebi rhm., kaže: "Najljepše je da čovjek bude od onih koji puno plaču noću, a bivaju nasmijanim danju! Obaveza je na osobi, koja se puno smije, da se malo uozbilji, i da malo više sebe kori, kako ne bi postao omražen kod ljudi, a isto tako je obaveza osobi koja je namrštena, namrgođena ili snuždena - nasmijati se i osmjehnuti, popraviti svoj ahlak i ponašanje, koreći samog sebe zbog svog lošeg ponašanja prema drugima. Svako skretanje s normale je pokuđeno! S dušom se treba boriti, i treba je redu dovoditi!"¹⁸³

184. Imam Zehebi rhm., kaže: "Ove riječi od Abdullaha b. el-Rumija se neće prihvatiti, jer su one plod njegova idžtihada! Mi ne kažemo za učenjake hadisa (učenjake hadiske oblasti 'džerha i ta'adila'), da su bezgriješni, ali moramo priznati da su to ljudi koji posjeduju najviše tačnih stvari i stavova; oni su ti koji imaju najmanje grešaka, a i nisu pristrasni prema drugim osobama!

Najudaljeniji su od hrđavog postupanja. Kada se oni slože na nečijem džerhu ili ta'adilu - čvrsto se, svojim kutnjacima, drži toga,

i nemoj suprotno postupati kako se kasnije ne bi kajao zbog toga. Ko se sa njima razide – njegovo razilaženje se neće uzimati u obzir!"¹⁸⁴

185. Govoreći o Ebu Dža'afer el-Bakiru b. Zejnul-'Abidinu rhm., potvrđujući mu imamet, i veličinu položaja kojeg uživa, imam el-Zehebi rhm., na kraju ipak dodaje:

"U poznavanju Kur'ana nije dostigao stepen Ibnu Kesira i njemu sličnih; u poznavanju fikha nije dostigao stepen Ebul-Zunnada i Rebi'e; u pamćenju i poznavanju sunneta nije na stepenu Katade ili Ibnu Šihaba. Nećemo mu davati prednost u odnosu na njih, niti ćemo mu činiti nasilje; volićemo ga u ime Allaha dž.š., zbog njegovih svojstava koja je izgradio pri sebi!"¹⁸⁵

186. Imam Zehebi rhm., pravedno opisuje Jahju b. 'Ammara, jednog od poznatih učenjaka selefa, pa kaže: *"...sao bi plamtio od srdžbe kada bi govorio o novotarima ili džehmijama, tako da bi ga takvo postupanje natjeralo da skrene s puta selefa, a Allah dž.š., je svakoj stvari mjeru odredio!"¹⁸⁶*

187. Imam el-Zehebi rhm., kaže: *"Ako učenjak bude tvrdio za sebe da je bezgriješan i bude mrzio riječ "zašto" - nikada neće uspjeti!"¹⁸⁷*

188. Imam Mawerdi rhm., kaže: *"... možda su neki od sljedbenika pretjerali po pitanju 'alima (učenjaka, imama), za kojim se povode, toliko da su bili ubjeđeni u to da su same njegove riječi "dokaz u vjeri", i ako sam učenjak, za taj svoj stav, nije navodio dokaza, ili da je samo njegovo ubjeđenje dokaz u vjeri, bez navođenja dokaza..."¹⁸⁸*

189. Imam Zehebi rhm., kaže: *"...ako sufija (derviš), ne bude poznavao sunnet Muhammeda a.s. – skrenuće s pravoga puta!"¹⁸⁹*

190. Imam Ibnul-Kajjim rhm., kaže: *"Učenjakom se može nazvati ona osoba koja, koristeći se dobrim poznavanjem trenutne situacije, i njenim dubokim shvatanjem i razumijevanjem, dolazi do propisa, odnosno do volje Allaha dž.š., i Njegova Poslanika a.s.."¹⁹⁰*

191. Imam Ibnu 'Abdul-Berr rhm., kaže: *"Što se tiče učenja hadisa, na način kako se to danas radi, bez duboka razumijevanja, i bez razmišljanja o njihovim značenjima – takav postupak je pokuđen kod određenog dijela islamskih učenjaka."¹⁹¹*

192. Imam Šafija rhm., kaže: *"Sve što sam rekao, a od Poslanika s.a.w.s., vam dođe nešto što je suprotno mome govoru, a*

ispravno je (tj. sahih), nemojte me u tome slijediti, jer je Poslanikova s.a.w.s., praksa preča da se slijedi!!!"¹⁹²

193. Imam el-Badži rhm., kaže: "Ne može, niti je logično, niti je dozvoljeno ikome da donosi fetve (šerijatsko-pravna rješenja), u Allahovoj dž.š., vjeri osim sa znanjem, istinom i pravdom, i to onda kada osoba bude bila čvrsto ubijeđena da je na istini!!!"¹⁹³

194. Imam el-Zehebi rhm., kaže: "Postupaće se shodno dokazima, i imam će se slijediti shodno dokazima, a ne kako će to kome odgovarati!!!"¹⁹⁴

195. Imam el-Mazurri rhm., kaže: "Ljude ne navodim na stavove ili mišljenja malikijskog mezheba koja su slabije poznata, jer je takvaluk oslabio, i zamalo nestao, kao i očuvanje vjere. Udobljavanje strastima se proširilo, a broj onih koji sebi prizivaju znanje, i izdaju fetve je porastao. Kada bi se njima dao pristup mezhebskim (šerijatsko-pravnim), razilaženjima, rupa razlaza bi se još više raširila na mjestu gdje je trenutno mala pukotina, i time bi bila unižena dostojnost jednog mezheba, i to je jedna od veoma opasnih stvari, s kojima se ne smijemo igrati!"¹⁹⁵

196. Imam Šatibi rhm., kaže: "Osoba koja traži fetvu po određenom pitanju (mustefti); ako od nje budemo nešto pretjerano zahtijevali i tražili, možemo mu na taj način omraziti vjeru...!"¹⁹⁶

197. Imam Abdur-rahman b. Mehdi rhm., kaže: "Ne može postati učenjakom, 'alimom ili imamom, osoba koja se povodi za garib i odbačenim mišljenjima (šazz), niti imamom može biti osoba koja prenosi predaje od bilo koga, niti imamom može biti osoba koja prenosi drugima sve što čuje!"¹⁹⁷

198. Imam Ibnu 'Abdul-Berr rhm., kaže: "Stjecanje šerijatskog znanja, i učenje ide postepeno, i svojim dobro utvrđenim tokom kojeg ne treba remetiti, niti preskakati. Ko bude preskakao te stepenice stjecanja znanja promašio je put selefa (prijašnjih dobrih generacija muslimana). Ko njihov put namjerno promaši – zalutao je, a ko njihov put nenamjerno pogriješi – pokleko je!"¹⁹⁸

199. Imam Malik rhm., je rekao: "Ne smije svaka osoba kojoj se dopadne prenošenje hadisa, ili izdavanje fetvi, sjesti u mesdžid i upustiti se u taj posao, sve dok se ne konsultuje sa ljudima poznatim po hajru, i ljudima zaduženim za taj mesdžid. Ako oni primjete da je spreman za takvo što – sješće i baviće se rivajetom hadisa, i izdavanjem fetvi. Što se tiče mene, nisam se počeo baviti time sve dok mi sedamdeset alima nije posvjedočilo da sam spreman za takvo nešto!"¹⁹⁹

200. Imam Ibnu-Redžeb el-Hanbeli rhm., kaže: "...a potom opade jačina vjere kod ljudi i čuvanje od grijeha, i pojavi se veliki broj onih koji o ovoj vjeri počeu govoriti bez neophodna znanja, stavljajući sebe na položaj kojeg u osnovi ne zaslužuju! Ako se ovako nastavi tj. ako svaka osoba počne izdavati fetve, i o ovoj vjeri počne govoriti onako kako ona misli da je jedino ispravno – sistem ove vjere će, bez sumnje, pući, i halal će postati haramom, a haram halalom!?"²⁰⁰

201. Sahnun rhm., je znao reći: "Najbrže se laćaju izdavanja fetvi oni koji su najmanjeg znanja!"²⁰¹

202. El-Hitabi rhm., izjavljuje slijedeće: "Biće nagrađen samo onaj mudžtehid pri kojem se nađu sve neophodne alatke za činjenje idžtihada, i samo takvoj osobi opravdavamo učinjenu grešku, za razliku od onoga koji se u vode idžtihada samoinicijativno upusti – za takvog se je bojati!"²⁰²

203. Bekr Ebu Zejd hafizahullah, kaže slijedeće: "Mišljenje osobe koja nije dostigla stepen "mudžtehid-mutlak"-a, ili pak "mudžtehid-mukajjed"-a, pada pred mišljenjima onih koji su dostigli ova, prethodno spomenuta zvanja, i njihovim mišljenjima – Zakonodavac - ne pridaje nikakvu pažnju!"²⁰³

204. Imam Jahja b. Halid rhm., kaže slijedeće: "Nemoj nikada i nikome opovrgavati ili pobijati nešto sve dok ne budeš razumio i shvatio šta je želio reći, i šta se podrazumijevalo pod datim njegovim riječima ili stavovima, jer će te to odvesti u drugome smjeru, i potvrdiće stepen tvoje neukosti! Prvo - dobro razumi šta određen čovjek govori, pa, kada mu govor razumiješ – onda mu odgovori! Nemoj žuriti s odgovorom prije nego li se potrudiš shvatiti određen govor! Nemoj se stidjeti toga da zatražiš da ti se pojašni, onda ako nisi razumio ili shvatio datu materiju! Odgovarati na nešto bez razumjevanja istog – je pravi ahmakluk. Ako si neukim bio prije pitanja – pitaj, pojašniće ti se. Da postaviš pitanje, i da tražiš pojašnjenje, je ljepše i puno bolje po tebe, nego li da se primiriš na bolesti koju boluješ!"²⁰⁴

205. Šejhul-Islam, Ibnu-Tejmijje rhm., kaže: "Početnicima na putu stjecanja znanja se nisu dozvoljavale raspravke i polemisanja sa drugima, ako nisu dobro poznavali dokaze svog stava, kao i odgovore na određene šubhe i sumnje neistomišljenika. Bojati se je za njega da ga ta zalutala osoba ne pokvari, isto kao što se slabašna osoba ne šalje, na dvoboj pred borbu, da se udari sa snažnim kafirom, koji ima dugog iskustva u dvobojima! To će biti kobno po njega, i po muslimane, ne imajući nikakve koristi od toga.

Isto tako se neće dozvoljavati početniku na putu stjecanja znanja da se raspravlja sa tvrdoglavom osobom, koja vidi i prepoznaje istinu – ali neće da je se prihvati...

Sve u svemu, od raspravljanja i polemisanja su odvrćali one koji nisu bili spremni za takvo što, ili su od toga odvrćali onda kada bi primjetili da od raspravljanja s određenom osobom nema nikakve koristi...²⁰⁵

Prijevod s arapskog jezika:
Sead ef. Jasavić, prof. fikh, Imam "Sultanija" džamije,
Plav, Sandžak, Crna Gora

¹ Hadis bilježi imam Tirmizi, br.2091., i imam Nesa'i, br. 3954.. Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 3/285..

² Pogledaj: Medžmu'atul-fetava, 3/421..

³ Pogledaj: El-Sava'ik el-Mursele, 2/519..

⁴ Pogledaj: Džami'u bejanil-'ilm, 2/906., tekst pod brojem: 1696..

⁵ Pogledaj: Sijeru E'alamil-Nubela, Imam el-Zehebi rhm., 8/114..

⁶ Pogledaj: Sahihul-Buhari, br.3476..

⁷ Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava: 4/108..

⁸ Pogledaj: Edebul-Dinja vel-Din, str.70..

⁹ Pogledaj: Fejsalul-Tefrika bejnel-Islami vel-Zendeka, str.70..

¹⁰ Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 11/92..

¹¹ Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 11/92..

¹² Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 10/383-384..

¹³ Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 30/80..

¹⁴ Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 20/291..

¹⁵ Pogledaj: Bejanu Zaglil-'ilm, str.16..

¹⁶ Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 20/293..

¹⁷ Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 8/425..

¹⁸ Pogledaj: Edebul-Taleb, str.81..

-
- ¹⁹ Pogledaj: *Iktida'ul-Siratil-Mustekim*, 1/73..
- ²⁰ Pogledaj: *Kava'idul-Ahkam*, 2/136..
- ²¹ Pogledaj: *Ihja'u 'Ulumid-din*, 1/46..
- ²² Pogledaj: *Medžmu'atul-Fetava*, 20/8-9..
- ²³ Pogledaj: *Iktida'ul-Siratil-Mustekim*, 1/74-75..
- ²⁴ Pogledaj: *I'lamul-Muvekki'in*, 2/210..
- ²⁵ Pogledaj: *Medžmu'atul-Fetava*, 20/224..
- ²⁶ Pogledaj: *Medžmu'atul-Fetava*, 11/512..
- ²⁷ Pogledaj: *Iktida'ul-Siratil-Mustekim*, 1/79..
- ²⁸ Pogledaj: *Medžmu'atul-Fetava*, 6/25-26..
- ²⁹ Pogledaj: *Fethul-Bari*, 4/616., šerh hadisa br.2311..
- ³⁰ Pogledaj: *Adva'ul-Bejan*, 1/6..
- ³¹ Pogledaj: *Tejsirul-Kerimir-Rahman*, 1/559., 152. ajet, sura el-En'am.
- ³² Pogledaj: *Džami'u bejanil-'ilmi ve fadlihi*, str.1135-1139..
- ³³ Pogledaj: *El-Sijer*, 13/97.; *Nuzhetul-Fudala'*, str.946..
- ³⁴ Pogledaj: *El-Ihkam fi Usulil-Ahkam*, od Ibnu Hazma rhm., 4/586..
- ³⁵ Pogledaj: *I'lamul-Muvekki'in*, 1/147..
- ³⁶ Pogledaj: *Tejsirul-Azizil-Hamid fi šerhi Kitabil-Tevhid*, str.600..
- ³⁷ Pogledaj: *Sahih Sunen Ebi Davud*, br. 3855, 4611..
- ³⁸ Pogledaj: *Ihja'u 'Ulumud-din*, 1/64..
- ³⁹ Pogledaj: *Tasnifun-nasi bejnel-zanni vel-jekin*, str. 77-78..
- ⁴⁰ Pogledaj: *Kava'idul-Ahkam*, 2/136..
- ⁴¹ Pogledaj: *Medžmu'atul-Fetava*, 22/252..
- ⁴² Pogledaj: *Medžmu'atul-Fetava*, 35/379..
- ⁴³ Pogledaj: *Džami'u bejanil-'ilm*, 2/1124., br.2207..
- ⁴⁴ Pogledaj: *Medžmu'atul-Fetava*, 35/367..
- ⁴⁵ Pogledaj: *Mu'ellefatu šejh Muhammed b. Abdul-Vehhab*, peti dio, *Resa'il-Šahsijjeh*, br.6., str.42.; br.7., str.48..
- ⁴⁶ Pogledaj: *Sahihu Muslim*, *Kitabul-Džihad*, hadis br.1731..

⁴⁷ Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 33/41..

⁴⁸ Pogledaj: Džami'u bejanil-'ilm, 2/1075., br.2091..

⁴⁹ Pogledaj: Mu'ellefatu šejh Muhammed b. Abdul-Vehhab, peti dio, Resa'il-Šahsijjeh, br.11., str.62..

⁵⁰ Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 20/61..

⁵¹ Pogledaj: Džami'u bejanil-'ilm, 2/903..

⁵² Pogledaj: Bejanu Muvafekati Sarihil-Ma'akul li Sarihil-Menkul Ala hamiš Minhadžis-Sunneh, 1/222..

⁵³ Pogledaj: I'lamul-Muvekki'in, 3/359..

⁵⁴ Pogledaj: Fethul-Bari, 5/420..

⁵⁵ Pogledaj: El-Savarim vel-Esinneh, str.297..

⁵⁶ Pogledaj: Šerhu ma jeka'u fihi el-Tashif, str.6..

⁵⁷ Pogledaj: Iršadul-Fuhul, str.325..

⁵⁸ Pogledaj: El-Muvafekat, 1/92..

⁵⁹ Pogledaj: Tasnifun-nas bejnel-zanni vel-jekin, str.92-93..

⁶⁰ Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 35/69..

⁶¹ Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 11/15..

⁶² Pogledaj: Medaridžul-Salikin, 1/436..

⁶³ Pogledaj: Mizanul-İttidal, 3/141..

⁶⁴ Pogledaj: Nuzhetul-Fudala', str.1145..

⁶⁵ Pogledaj: Nuzhetul-Fudala', str. 775..

⁶⁶ Pogledaj: Nuzhetul-Fudala', str. 840..

⁶⁷ Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 27/301..

⁶⁸ Pogledaj: Kitabul-Kifajeh, str.79..

⁶⁹ Pogledaj: Iktida'ul-Siratil-Mustekim, 2/599..

⁷⁰ Pogledaj: Iršadul-Fuhul, str.102..

⁷¹ Pogledaj: Nuzhetul-Fudala', str.670..

⁷² Pogledaj: Nuzhetul-Fudala', str.1401..

⁷³ Pogledaj: E'alamul-Sunneh el-Menšureh, str.185..

⁷⁴ Pogledaj: El-Reddu 'ala menit-tebe'a gajrel-mezahibil-erbe'a, str.56..

⁷⁵ Pogledaj: Nuzhetul-Fudala', str.656..

⁷⁶ Pogledaj: Nuzhetul-Fudala, str.1442..

⁷⁷ Pogledaj: El-Muvafekat, 4/265..

Šejhul-islam Ibnu Tejmijje rhm., kaže: "Jedan od glavnih razloga potcjenjivanja i omalovažavanja mezheba selefa od strane novotara, jeste nepažnja i nemarnost (taksir), kao i ispoljavanje otvorenog neprijateljstva prema drugima ('udvan), od strane onih koji se mezhebu selefa pripisuje, kao i zastupanje određenih proizvoljnih idžtihada onda kada je istina bila na suprotnoj strani. Sve navedeno je bilo fudom i iskušanjem njihovom neistomišljeniku – što je još više uticalo na to da on ode u zabludu!" Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 4/91..

⁷⁸ Pogledaj: Ihja'u Ulumud-din, 1/41..

⁷⁹ Pogledaj: Minhadžul-Sunneh, 3/158..

⁸⁰ Pogledaj: El-Furuk, 4/207..

⁸¹ Pogledaj: Fethul-Bari, 10/571..

⁸² Pogledaj: I'lamul-Muvekki'in, 3/365..

⁸³ Pogledaj: Minhadžul-Sunneh, 2/243..

⁸⁴ Pogledaj: Mizanul-I'itidal, 1/111..

⁸⁵ Pogledaj: Nuzhetul-Fudala', str.574..

⁸⁶ Pogledaj: Nuzhetul-Fudala, str.741..

⁸⁷ Pogledaj: Nuzhetul-Fudala, str.905..

⁸⁸ Pogledaj: Džami'u bejanil-'ilmi ve fadlihi, 2/1093..

⁸⁹ Pogledaj: Ta'rihul-Islam, str.381..

⁹⁰ Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 35/198..

⁹¹ Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 35/412..

⁹² Pogledaj: Edebul-Taleb, str.107..

⁹³ Pogledaj: Hedjul-Sari mukaddimetu Fethil-Bari, str.544..

⁹⁴ Pogledaj: Minhadžul-Sunneh, 5/239..

⁹⁵ Pogledaj: Kitabul-Zuhd, od imama Ahmeda.

⁹⁶ Pogledaj: Nuzhetul-Fudala', str.1358..

⁹⁷ Pogledaj: El-Fisal, 3/294..

-
- ⁹⁸ Pogledaj: *El-I'tisam*, str.708..
- ⁹⁹ Pogledaj: *Medžmu'atul-Fetava*, 3/179..
- ¹⁰⁰ Pogledaj: *Medžmu'atul-Fetava*, 3/346..
- ¹⁰¹ Pogledaj: *Medžmu'atul-Fetava*, 7/218..
- ¹⁰² Pogledaj: *Minhadžul-Sunneh*, 5/240..
- ¹⁰³ Pogledaj: *Medžmu'atul-Fetava*, 4/448..
- ¹⁰⁴ Pogledaj: *Medžmu'atul-Fetava*, 3/151..
- ¹⁰⁵ Pogledaj: *Medžmu'atul-Fetava*, 7/217..
- ¹⁰⁶ Pogledaj: *Medžmu'atul-Fetava*, 20/257..
- ¹⁰⁷ Pogledaj: *Medžmu'atul-Fetava*, 24/173..
- ¹⁰⁸ Pogledaj: *Medžmu'atul-Fetava*, 28/206..
- ¹⁰⁹ Pogledaj: *Medžmu'atul-Fetava*, 23/351..
- ¹¹⁰ Pogledaj: *Sahihul-Buhari*, *Kitabul-Megazi*, br.4351..
- ¹¹¹ Pogledaj: *Sahihul-Buhari*, *Kitabul-Šehadat*, br.2641..
- ¹¹² Pogledaj: *Medžmu'atul-Fetava*, 7/217..
- ¹¹³ Pogledaj: *Sahihul-Buhari*, *Kitabul-Salat*, br.391..
- ¹¹⁴ Pogledaj: *Fethul-Bari*, br.391..
- ¹¹⁵ Pogledaj: *Nuzhetul-Fudala'*, str.835..
- ¹¹⁶ Pogledaj: *El-Reddu 'ala menit-tebe'a gajrel-mezahibil-erbe'a*, str.52..
- ¹¹⁷ Pogledaj: *Nuzhetul-Fudala'*, str.487..
- ¹¹⁸ Pogledaj: *Medžmu'atul-Fetava*, 3/419..
- ¹¹⁹ Pogledaj: *Medžmu'atul-Fetava*, 3/415..
- ¹²⁰ Pogledaj: *I'lamul-Muvekki'in*, 3/127..
- ¹²¹ Pogledaj: *Medžmu'atul-Fetava*, 11/512..
- ¹²² Pogledaj: *Medžmu'atul-Fetava*, 28/228..
- ¹²³ Pogledaj: *El-Muvafekat*, 4/221..
- ¹²⁴ Pogledaj: *El-muvafekat*, 4/186..
- ¹²⁵ Pogledaj: *Medžmu'atul-Fetava*, 3/349..

-
- ¹²⁶ Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 28/51..
- ¹²⁷ Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 24/172..
- ¹²⁸ Pogledaj: El-Muvafekat: 4/186..
- ¹²⁹ Pogledaj: El-I'itisam, 2/731..
- ¹³⁰ Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 22/407..
- ¹³¹ Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 22/254..
- ¹³² Pogledaj: El-Muvafekat, 4/189..
- ¹³³ Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 6/59-60.
- ¹³⁴ Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 6/59-60.
- ¹³⁵ Pogledaj: Ihja'u 'Ulumid-din, 1/55..
- ¹³⁶ Pogledaj: Fethul-Bari, 12/188., br.6830..
- ¹³⁷ Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 6/504..
- ¹³⁸ Pogledaj: Hedžrul-Mubtedi', str.50..
- ¹³⁹ Pogledaj: Edebul-Talib, str.56..
- ¹⁴⁰ Pogledaj: El-Muvafekat, 4/311..
- ¹⁴¹ Pogledaj: Kava'idul-Ahkam, 2/37..
- ¹⁴² Pogledaj: El-Mesa'il el-Mardinijeh, str.63..
- ¹⁴³ Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 20/57..
- ¹⁴⁴ Pogledaj: Nuzhetul-Fudala', str.811..
- ¹⁴⁵ Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 35/212..
- ¹⁴⁶ Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 30/80..
- ¹⁴⁷ Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 20/292..
- ¹⁴⁸ Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 35/233..
- ¹⁴⁹ Pogledaj: I'lamul-Muvekki'in, 3/365..
- ¹⁵⁰ Pogledaj: Kava'idul-Ahkam, 1/109..
- ¹⁵¹ Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 14/472..
- ¹⁵² Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 10/364..
- ¹⁵³ Pogledaj: 'Iktidaus-siratil-mustekim, str.420..

-
- ¹⁵⁴ Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 20/60-61..
- ¹⁵⁵ Pogledaj: I'lamul-Muvekki'in, 3/8..
- ¹⁵⁶ Pogledaj: I'lamul-Muvekki'in, 3/8..
- ¹⁵⁷ Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 35/100..
- ¹⁵⁸ Pogledaj: Muvetta' imama Malika, Ebvabul-Džena'iz, hadis br. 318.
- ¹⁵⁹ Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 10/546-547..
- ¹⁶⁰ Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 20/252..
- ¹⁶¹ Pogledaj: Nuzhetul-Fudala', 1550., Sijeru E'alamil-Nubela', 22/165-173, biografija imama Ibnu Kudame rhm..
- ¹⁶² Pogledaj: Nuzhetul-Fudala', 1356., Sijeru E'alamil-Nubela', 19/322-346, biografija imama Gazalija rhm..
- ¹⁶³ Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 19/123..
- ¹⁶⁴ Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 19/213..
- ¹⁶⁵ Pogledaj: Nuzhetul-Fudala', 1178., Sijeru E'alamil-Nubela', 16/283-285, biografija imama Kaffala el-Šašija rhm..
- ¹⁶⁶ Pogledaj: Nuzhetul-Fudala', 734., Sijeru E'alamil-Nubela', 10/5-99, biografija imama Šafije rhm..
- ¹⁶⁷ Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 20/232..
- ¹⁶⁸ Pogledaj: Nuzhetul-Fudala', 696-697., Sijeru E'alamil-Nubela', 9/140-168., biografija imama Veki' b. el-Džerraha rhm..
- ¹⁶⁹ Pogledaj: Nuzhetul-Fudala', 1269., Sijeru E'alamil-Nubela', 18/153-163, biografija imama Ibnu Abdul-Berra rhm..
- ¹⁷⁰ Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 7/538..
- ¹⁷¹ Pogledaj: Nejlul-Evtar, šerh hadisa br.2819..
- ¹⁷² Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 20/36..
- ¹⁷³ Pogledaj: el-Minhadž, imam el-Nevevi rhm., 1/466..
- ¹⁷⁴ Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, šejhul-islam Ibnu Tejmijje rhm.: 2/106-107., 2/131-133-138., 19/261., 20/32-33., 23/349..
- ¹⁷⁵ Pogledaj: Džami'u Bejanil-'ilmi ve fadlihi, 2/989..
- ¹⁷⁶ Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 19/217-219.
- ¹⁷⁷ Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 22/132..
- ¹⁷⁸ Pogledaj: Tefsirul-Kurtubi, 10/119-120.; Fethul-Kadir, 3/278-280..

¹⁷⁹ Pogledaj: el-Muhalla, 8/336..

¹⁸⁰ Pogledaj: el-Mugni, 12/296..

¹⁸¹ Pogledaj: Medžmu'atul-Fetava, 23/306-307..

¹⁸² Pogledaj: Iktida'ul-Siratil-Mustekim, 2/583..

¹⁸³ Pogledaj: Nuzhetul-Fudala', 741., Sijeru E'alamil-Nubela', 10/139-141., biografija Jahje b. Hammada rhm..

¹⁸⁴ Pogledaj: Nuzhetul-Fudala', 1311., Sijeru E'alamil-Nubela', 18/468-477., biografija Imamul-Haramejna rhm..

¹⁸⁵ Pogledaj: Nuzhetul-Fudala', 409., Sijeru E'alamil-Nubela', 4/401-409., biografija Ebu Dža'afer el-Bakira rhm..

¹⁸⁶ Pogledaj: Nuzhetul-Fudala', 1231., Sijeru E'alamil-Nubela', 17/481., biografija Jahja b. 'Ammara rhm..

¹⁸⁷ Pogledaj: Nuzhetul-Fudala', 1219., Sijeru E'alamil-Nubela', 17/247-255., biografija imama el-Sulemija rhm..

¹⁸⁸ Pogledaj: Edebul-Dunja vel-Din, str. 69..

¹⁸⁹ Pogledaj: Nuzhetul-Fudala', 1129., Sijeru E'alamil-Nubela', 15/407-412., biografija Ibnul-E'arabija rhm..

¹⁹⁰ Pogledaj: I'lamul-Muvekki'in, 1/128..

¹⁹¹ Pogledaj: Džami'u Bejanil-'ilm ve fadlihi, 2/1020..

¹⁹² Pogledaj: Nuzhetul-Fudala', 736., Sijeru E'alamil-Nubela', 10/5-99., biografija imama Šafi'je rhm..

¹⁹³ Pogledaj: el-Muvafekat, 4/140..

¹⁹⁴ Pogledaj: Nuzhetul-Fudala', 621., Sijeru E'alamil-Nubela', 8/48-135., biografija imama Malika rhm..

¹⁹⁵ Pogledaj: el-Muvafekat, 4/259..

¹⁹⁶ Pogledaj: el-Muvafekat, 4/259..

¹⁹⁷ Pogledaj: Džami'u bejanil-'ilmi ve fadlihi, 2/820., tekst br. 1539..

¹⁹⁸ Pogledaj: Džami'u bejanil-'ilmi ve fadlihi, 2/1129..

¹⁹⁹ Pogledaj: Dibadž, od Ibnu Ferhuna, str. 21., Nuzhetul-Fudala', 621., Sijeru E'alamil-Nubela', 8/48-135., biografija imama Malika rhm..

²⁰⁰ Pogledaj: El-Reddu 'ala menit-tebe'a gajrel-mezahibil-erbe'a, str.27..

²⁰¹ Pogledaj: Nuzhetul-Fudala', 871., Sijeru E'alamil-Nubela', 12/63-69., biografija Sahnuna rhm..

²⁰² Pogledaj: Fethul-Bari, 13/393-394., Kitabul-I'itisam, bab: 21., šerh na hadis br.7352..

²⁰³ Pogledaj: Tahriful-Nusus, str. 33..

²⁰⁴ Pogledaj: Džami'u Bejanil-'ilmi ve fadlihi, 1/584., broj teksta 1001..

²⁰⁵ Pogledaj: Der'u Te'arudil-'Akli vel-Nakli, 7/173-174..

Copyright of Geowebtech, Inc. Http://www.geowebtech.com